

Дьякова Ю. В., здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Романенко Р. Р., к.ю.н., доцент

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ

Цивільна авіація є однією із важливих ланок інфраструктури економіки від рівня розвитку якої значною мірою залежить успішна реалізація соціальної та економічної стратегії розбудови сильної, економічно стабільної, незалежної України. Однак з часом розвивається не лише авіація, та відносини пов'язані з нею, а й збільшується кількість та різновид кримінальних правопорушень, які тим чи іншим чином заважають нормальному розвитку даної сфери.

Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року містить розділ «Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту», в якому містять основні кримінальні правопорушення, пов'язані також і з авіацією. Як зазначає О. Ф Бантишев, у рамках даної групи до окремої підгрупи злочинів необхідно віднести злочини, що стосуються безпеки використання повітряного простору [1, с. 7].

Одними з таких є кримінальні правопорушення, передбачені: ст. 276 КК України (порушення правил безпеки руху або експлуатації повітряного транспорту); ст. 276-1 КК України (здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин); ст. 278 Кримінального кодексу України (далі – КК України), а саме угон або захоплення повітряного судна; ст. 280 КК України (примушування працівника повітряного транспорту до невиконання своїх службових обов'язків); ст. ст. 281, 282 КК України, які

безпосередньо стосуються лише авіації, а саме порушення правил повітряних польотів та порушення правил використання повітряного простору [2].

Проте варто зазначити, що є кримінальні правопорушення, неопосередковано також стосуються сфери цивільної авіації, оскільки їх вчинення пов'язане з повітряним судном, розміщені й в інших розділах, однак науковці у своїх дослідженнях часто про них забувають.

Першим із таких кримінальних правопорушень є передбачене в ст. 269 КК незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин (віднесене законодавцем до розділу IX КК «Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки»). Другим можна вважати визначене в ст. 334 КК порушення правил міжнародних польотів (поміщене в розділі XIV «Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації»). Третім прикладом є ст. 416 КК порушення правил польотів або підготовки до них, вміщене в розділі XIX «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)» [3, с.345] Об'єднуючим чинником даних правопорушень є те, що їй вчинення неможливе без використання повітряного судна.

Одним із специфічних кримінальних правопорушень, яке часто вчиняється на борту повітряного судна, або іншим способом, є вчинення терористичний акт (ст. 258 КК України). Терористичний акт являє тобто застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, міжнародними організаціями, або привернення уваги

громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста) [2].

Нажаль терористичний акт, який вчинюється за допомогою авіації є не рідкісним явищем у нашому столітті. Як приклад, збитий у 2020 році Іраном літак МАУ, внаслідок чого загинули 176 осіб. Серед загиблих членів екіпажу було двоє колишніх студентів НАУ, що стало трагедією для всього університету. Або, наприклад, 17 липня 2014 року, в небі над Торезом (Донецька область), окупованим незаконним збройним формуванням «Донецька народна республіка» з території російської федерації, був збитий пасажирський літак Boeing «Малайзійських авіаліній». На борту перебувало 283 пасажери та 15 членів екіпажу, з яких усі загинули.

Підсумовуючи, важливо сказати, що є нагальна потреба для розробки ефективної державної політики, задля протидії кримінальним правопорушенням у сфері авіації, оскільки ці порушення несуть за собою загибель для сотні людей. Щодо протидії повітряному тероризму, то вже були зроблені перші кроки, а саме після трагедії в 2014 році була розроблена державна політика в сфері протидії тероризму, яка була сформульована в Указі Президента України «Про Концепцію боротьби з тероризмом». Згідно даного Указу, об'єкти транспортної інфраструктури до якої відносяться і ті, що пов'язані з нормальною роботою авіаційного транспорту віднесені до ймовірних цілей терористичних атак» [4].

Література

1. Бантишев О.Ф., Романюк Б.В. Окремі питання відповідальності за злочини проти безпеки руху чи експлуатації транспорту. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»: зб. наук. пр. Київ: НАУ, 2015. № 3 (36). С. 5-9.

2. Кримінальний кодекс України: кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України, 2001. № 25-26. Ст. 131.

3. Семчук Н. О. «Авіаційні не транспортні кримінальні правопорушення: загальна характеристика // Сучасне право в епоху соціальних змін: [Матеріали

XI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 26 лютого 2021 р.] . Тернопіль: Вектор, 2021. С. 344–346.

4. Про Концепцію боротьби з тероризмом в Україні: Указ Президента України від 05 бер. 2019 р.